

William Matson

Stångenäs hembygdsförening ska här återge några av berättelserna om William Matson;

Först ut är hembygdsforskaren Sven Rydstrand, 1910 – 1990, där han skrev om William Matson i boken om Stångenäs med namnet; ”Stångenäsbor ute i världen”. Boken ”Stångenäs” trycktes 1960.

Eter det en artikel i Dagens nyheter december 2006, där det ifrågasattes om William Matson över huvud taget var svensk.

Dessa två artiklar tydligt människans förmåga till spekulationer, när man inte riktigt känner till hur det gick till, eller inte tar sig tid till seriösa efterforskningar. Den ende i denna samling som arbetade seriöst med frågan var Hubert Lärn. Hans avslutning är obetalbar: Men för all del: Vänta med att sätta upp minnestavlan!

Med tillstånd av Viveca Lärn kan Stångenäs hembygdsförening återge artikeln av hennes far, Hubert Lärn 1907 – 1985, ”Stormannen och gåtan” som var införd i Göteborgspostens julnummer 1966.

En bit in i artikeln ger Hubert en känga till alla ” mer lokalpatriotiskt än kritiskt sinnad arkivspanare”.

Och till sist med tillstånd av Harriet Hogevik, hur gåtans lösning presenterades år 2018, med hjälp av DNA-tekniken,

Och nu kan man ”sätta upp minnestavlan”.

Två länkar med sammanfattning i två delar via Mats Ahlgrens blogg på Rötter, hur William Mattssons identitet kunde fastställas:

<https://www.rotter.se/blog/entry/vem-var-william-matson>

<https://www.rotter.se/blog/entry/olof-edvard-hette-han-ocksa-kaend-som-william-mattson>

Men allra först en inledande ingress av Harriet Hogevik:

I november 1852 avled Mattias Engelbrektsson, bosatt i en backstuga på Vinbräcka av en brännskada. Sonen Olof Edward fyllde fem år dagen efter faderns bortgång. Senare samma vinter avled även modern och de tre syskonen verkar ha flyttat mellan olika släktingar under resten av sin uppväxt. I åldern 19 - 20 gick Olof Edward till sjöss. Efter första resan var han hemma ett kort tag, bl.a. deltog han i en nattvardsgång på hösten 1866. Vid nästa resa tycks han ha lämnat sitt fartyg i Storbritannien och tagit hyra mot USA. Anlände troligen till Californien 1867, arbetade sig upp och ändrade även namn. I USA kom han att kallas William, men efternamnet Mathiasson/Mattson behöll han livet ut. Såvitt känt hade han efter ankomst till USA ingen kontakt med släktingar i Sverige, eventuellt beroende på att systemen flyttat till Norge.

I handlingar i USA anges att han föddes 18 oktober 1849, men hans korrekta födelsedatum var 17 november 1847. I USA hade han en framgångsrik karriär som skeppsredare och blev bl.a. svensk konsul. Han avled 11 oktober 1917 och hans ättlingar från USA försökte genom åren efterforska hans rötter i Bohuslän utan framgång. Det skrevs skrönor (Rydstrand) och artiklar (Göteborgs-Posten) om honom, men det var först via släktforskning medelst DNA från ett barnbarn som han rätta identitet kunde fastställas, lämpligt nog exakt 100 år efter hans död, 11 oktober 2017. Många felaktiga uppgifter cirkulerar fortfarande (t.ex. på Wikipedia).

2024-02-15 Harriet Hogevik

Stångenäsbor ute i världen

Av Sven Rydstrand

William Mattsson från Vese

Den amerikanske storredaren William(Wille) Matson var född på Vese gård i Bro socken den 18 oktober 1849. Hans moder skall enligt en i bygden gängse tradition ha varit anställd som tjänstepiga på Vese, men fadern är okänd. Modern lär emellertid ha avlidit då gossen var liten, och därför blev han omhändertagen av släktingar i Lysekil. Det var dock fattigt för fosterföräldrarna, och redan som tioåring måste Wille lära sig stå på egna ben och föda sig själv. Han tog därför anställning som skeppspojke på de nordsjöskutor, som anlöpte Lysekil, och på så sätt fick han lust för sjölivet.

År 1867 for Wille Matson över till Amerika och fick anställning i San Francisco. Här dröjde det inte länge förrän han blev egen företagare i rederibranschen. Han köpte sig sålunda en mängd egna fartyg och organiserade så småningom The Matson Navigation Company. År 1911 blev han svensk konsul i San Francisco och president i stadens handelskammare. Då han dog år 1917 var han sedan länge mångmiljonär, och hans bolag hade en mängd oceangående fartyg.

Den som i dag seglar under The Golden Gate Bridge, kan nära hamnen se ordet "Matson" lysa med stora bokstäver på taket av rederiets 16 våningar höga byggnad. Det är ett fint monument över den föräldralöse pojken från Vese, som genom idoghet och framsynthet gjorde världen stora tjänster.

Men borde inte nu det mäktiga Matson-bolaget kunna skänka åter några tusen dollar för restaurering av Vese gamla gårdshus? Det vore väl en ringa tacksamhetsgård mot den bygd, som födde och fostrade en av Amerikas största företagare.

Var Sveriges generalkonsul i San Francisco - ”Stilla havets herre” - verkligen svensk?

Publicerad 2006-12-30

I oktober 1917 avled i San Francisco en rik och gåtfull mångmiljonär som älskade vackra hästar och vita fartyg. Han uppgav själv att han var född i Lysekil i Sverige den 18 oktober 1849, att han tidigt blivit föräldralös och sedan rymt från släktingar och gått till sjöss som 15-åring. Vid 18 års ålder anlände han till Amerika som ”handy boy” på skeppet ”Aurora”.

Hans namn var William Matson och med San Francisco som bas byggde han sakta men säkert upp Matson Navigation Company till det ledande rederiet i östra Stillahavsområdet. Framför allt var det trafiken på Hawaii som den unge bohuslänningen fokuserade på – Hawaii som i slutet av 1800-talet fortfarande var ett självständigt kungarike. Matson utvecklade även turismen och lät bland annat bygga det första hotellet på Waikiki beach.

År 1907, då Matson hunnit bli en av San Franciscos rikaste och mäktigaste män, sökte han befattningen som Sveriges generalkonsul i staden, ”konungarikets representant för allt land väster om Klippiga bergen”. Men eftersom han inte talade svenska ville UD i Stockholm gärna se bevis på hans svenska bakgrund. Några sådana kunde han dock inte presentera och Matson hänvisade då till att alla dokument som gällde hans förflutna förstörts i samband med den stora jordbävningen och branden i San Francisco 1906, då Matson-linjens byggnad totalförstördes.

Till slut fick han i alla fall jobbet som generalkonsul, även om det dagliga arbetet på konsulatet kom att ledas av den omtyckte läkaren Fredrik Westerberg från Nacka. Matson sade sig ha glömt sitt svenska modersmål, eftersom det var så längesen han lämnade sitt hemland.

Några år in på 1870-talet hade William Matson, då skeppare på en av Kaliforniens flodskutor, gift sig med Margaret Neil som han träffat i en av hamnstäderna vid Sacramentofloden. Hon hade irländsk bakgrund och var katolik. William och Margaret fick fem barn på sju år.

Men 1887, när Matsons första större egna fartyg levererats, lämnade han fru och barn för att gifta om sig med den blott 22-åriga Evadna Knowles, som dock avled efter bara fyra månaders äktenskap.

Något år senare gifte sig kaptan Matson för tredje gången, med en dotter till en av hans affärskontakter på Hawaii. Den skotskättade Lillian Low fick ett stort inflytande på William livet ut, och hon födde parets dotter Lurline – uppkallad efter hans första fartyg och det enda av hans sex kända barn som kom att räknas för honom.

1917 avled den burgne William Matson i ett slaganfall. En tid därefter reste hans dotter Lurline till Bohuslän för att försöka ta reda på mer om sin fars bakgrund och kanske hitta släktingar. Men liksom olika arkivarier och forskare som senare försökt, misslyckades hon med att lösa gåtan William Matson. William Matson återvände aldrig till sin dunkla barndoms Bohuslän och han tog med sig hemligheten om sitt liv i den ståtliga graven på Cypress Lawn-kyrkogården. Men även om det inte går att belägga hans svenska bakgrund finns det mycket

som talar för att han var svensk – nästan alla hans befälhavare var svenskar, liksom även hans hembiträden. Men talade svenska gjorde han inte.

William Matsons barnbarnsbarn från första äktenskapet, Paul Stewart i Michigan berättar att hans gammelfaster Carol Matson varje år besöker den vackra egendomen Filoli på San Francisco-halvön, där Lurline Matson (gift Roth) bodde 1937–75 men som nu är öppen för besökare.

– Faster måste alltid korrigera guiderna när dom berättar om Lurline som den store magnatens enda barn. Lurline, som ensam ärvde familjeimperiet, gjorde allt för att dölja att hon hade halvsyskon, säger Patrick Stewart.

Matsonlinjen finns fortfarande kvar men Matsonfamiljen sålde sina sista aktieposter på 1970-talet.

Mats Carlsson Lénart

WILLIAM MATSON

STORMANNEN OCH GÅTAN

Text och teckningar Hubert Lärn

Göteborgspostens julnummer 1966

Ett märkligt sjömansöde

är William Matson. I våra dagar är han i det närmaste okänd i sitt fädernesland, trots att han i Amerika blev en nyskapare, motsvarande Axel Broström, men ännu djärvare och framgångsrikare. Hittills har man inte ens vetat var han föddes, men i UD:s arkiv har G-P:s medarbetare nu träffat på det första direkta spåret. Resultatet av flera års Matson-forskning publiceras för första gången i denna artikel.

POJKEN VAR SMÅVÄXT men bred över axlarna. Sjösäcken, som han bar tvärs över nacken, var gruvligt tung, men han vacklade inte - det skulle ha varit en skam.

Han hade börjat på sjön som kockpojke redan när han var 10 år. Nu var han 15, hade läst för prästen och gått fram, klar att ta hyra som jungman i utrikes fart. Och detta var år 1864. Eller kanske 1865, det har aldrig blivit riktigt klarlagt. Att en föräldralös pojckstackare från en fattigbygd går till sjöss – skulle det nu vara nånting att lägga på minnet?!

Pojken vandrade, vaksamt balanserande sin börda, över bryggan, över landgången, ombord på långfärdsskutan.

I sinom tid kom skutan tillbaka till samma brygga i Bohuslän, men aldrig pojken. Han fann ett fjärran hav och en fjärran kust, som passade honom. När han dog ett halvsekel senare, ärades han som en storman i sitt nya hemland.

Sådant har hänt många gånger både förr och senare, men inget bohuslänskt sjömansöde är så

fascinerande som just detta. Ty William Matson är mannen i verklighetens konkreta emigrantsaga, men han är också en myt. I Amerika blev han en nyskapare, påminnande om Axel Broström, men ännu djärvare, ännu framgångsrikare än denne. Och dock är William Matson i det närmaste okänd i sitt fädernesland, våra uppslagsböcker ägnar honom inte en rad. Lokalpatriotiska hembygdsforskare i Bohuslän intresserar sig så mycket mer för landskapets store son: sedan decennier tvistar de om var hans vagga stod. Myten består, ty William Matson tog hemligheten om sitt ursprung med sig i graven.,

I denna artikel publiceras för första gången resultatet av flera års forskning, som G-P:s medarbetare har bedrivit i Sverige och Amerika. Nyckeln till det innersta facket saknas alltjämt, men legendbildningarna kring den märklige bohusläningen kan nu avfärdas, sedan det första direkta spåret anträffats.

William Matsons livsverk i Amerika skall utförligt skildras i en kommande G-P-artikel. Här skall blott i korthet hans karriär redovisas, innan vi övergår till forskningspuzzlet.

A GENUINE FORTY-NINER! säger, man om William Matson i Kalifornien, och det är ett uttryck för största högaktning just i denna dynamiska stat. Det var ju 1849 som dess moderna historia inleddes med den stora guldrushen. Men lycksökare, som strömmat hit från hela världen, stannade kvar sedan guldet sinat och satte i stället in sina kämpakrafter på att bygga upp näringslivet i de rika möjligheternas nybyggareland. Resultatet blev en expansion utan motstycke i världshistorien. Och därför är "fortyniner" liktydigt med både en äventyrets man och en uppbyggare. – Det ligger symbolik i att William Matson föddes just 1849, säger man i San Francisco, den stad som räknar denne svensk som en av sina stora söner och nygrundläggare.

Till myten William Matson hör, att varierande uppgifter förekommit t.o.m. om hans födelseår – 1850 har också angivits. Även om mannens egna uppgifter om födelsebygden var märkligt vaga, måste man emellertid lita på det födelsedatum han själv uppgav: 18 oktober 1849.

Någon gång 1864-65 trampar 15-åringen Bohusläns klippor för sista gången. Tre år senare går han iland i de stora chansernas hamn, San Francisco, och startar en meteorkarriär. Vid 21 års ålder för han befälet på en skonare, som fraktar kol i San Francisco Bay. Ynglingen strävar och sparar, och efter några år är han också skutans ägare. Men beständigt har han ögonen vidöppna för helt nya sjötransportmöjligheter i denna sjudande pionjärtid. Befraktaren, som driver sockerraffinaderi, får förtroende för den unge ambitiöse skepparen och hans stora plan: att öppna den första reguljära traden på Hawaii, den största ön i det sovande kungariket med de outnyttjade naturrikedomarna ute i Stilla Havet.

En vårdag 1882 skriver en 32-årig emigrant historia. Anade han den gången själv, att han lade grunden till ett av Amerikas största rederier och inledde en helt ny epok för Hawaii, när han seglade sin skonare "Emma Claudina" ut genom Golden Gate och satte kurs västvärt? Den unge sjökaptenen hade lyckats spara och låna ihop 20 000 dollar för att bygga 300-tonsskonaren och lasta henne full med allehanda för öborna begärliga handelsvaror. Allt gick efter beräkning: gott pris för lasten i den palmomsusade hamnen Hilo och fin förtjänst på returlasten av socker, kokosnötter och sandelträ!

"Emma Claudina" seglade för alla klutar i skytteltrafik, men snart visade hon sig inte räcka till för den allt mer ökande sockerproduktionen. Ersättaren, brigantinen "Lurline" på 640 ton, kostade 32 000 dollar – och av dem kom fjärdedelen från Matsons eget sparkonto.

Första steget mot storrederi togs 1891, när "Lurline" kompletterades med en stor träbark, "Harvester". Märkligt var också, att detta skepp försågs med hytter för 10 passagerare. Den nyvordne rederichefens flotta växte i takt med sockerproduktionen på Hawaii, och han var framsynt nog att också själv bli plantageägare. Pionjären hade varit ute i rätt tid: 1898 annekterades hela ögruppen av USA. Matson förutsåg den våldsamma exploatering som nu skulle följa och satsade ännu djärvare än dittills. Och helst satsade han på nya idéer: övergick från segel till ånga, införde elljus, kylrum, radio m.m., byggde speciella passagerarebåtar med en för den tiden imponerande lyxutrustning - och i anslutning därtill också hotell i Honolulu. Hawaiis världsberömda turism, idag dess största inkomstkälla vid sidan av socker och ananas, kan sägas ha grundlagts av sjömannen från Bohuslän.

Givetvis insåg Matson också tidigare än de flesta, att "det svarta guldet", oljan, skulle bli den revolutionerande kraftkällan för en ny, teknisk tidsålder. Redan 1901 engagerade han sig i Kaliforniens begynnande oljeproduktion, och även här blev han pionjär. Han anlade västkustens första oljeledning - 200 km pipeline från sin oljekälla till hamnen i Monterey - närmast därför att järnvägsbolagen försökte stoppa honom. Men han var föregångsman också i fråga om oljans utnyttjande och distribution. Medan andra redare ännu med tvekan ersatte sina segelfartyg med ångbåtar, lät William Matson 1902 bygga om sin första ångare, "Enterprise", för motordrift. Det var också han som introducerade oljeeldning i sockerfabrikerna på Hawaii. Med rastlös energi - och lysande ekonomisk framgång - organiserade han samtidigt reguljär oljedistribution till Hawaii och Alaska med tankfartyg. Det är otroligt hur mycket denne man - som bokstavligen hade börjat med två tomma händer - hann uträtta, innan han gick bort, nära 68 år gammal, den 11 oktober 1917. Det bestående monumentet över honom är rederiet Matson Navigation Co. - "Matson Lines" - vida berömt icke blott för sin dominerande ställning i Stilla Havet. Pionjärtraditionerna från grundarens tid upprätthålles: idag står rederiet i centrum för intresset hos hela världens sjöfartsfolk tack vare enorm satsning sedan 1958 på containertrafik och automation. Men till skillnad från den värmländske sjöfartspionjären Axel Broström fullföljes inte William Matsons livsverk av hans egna ättlingar. Huvudarvingen var dottern i andra äktenskapet, som han döpte efter sitt lyckoskepp Lurline. Hon är nu inemot 80 år, änka efter faderns efterträdare på chefsposten, William P. Roth. Hon sålde nyligen familjeaktierna i rederiet och anses vara en av Kaliforniens rikaste kvinnor. Hennes son William är statssekreterare i handelsdepartementet i Washington och förutspås en lysande karriär.

Varje svensk, som kommer till San Francisco, har möjlighet att bese William Matsons magnifika residens. Detta köptes nämligen 1947 av svenska staten som säte för generalkonsulatet - och erinrar om Matsons intresse för hemlandet: 1908 blev han svensk konsul, 1914 generalkonsul.

VAR STOD MATSONS VAGGA? Lysekil, Bro, Brastad, Mollösund, Morlanda - många bud! Men trots energiska studier i alla tänkbara kyrkoböcker har ännu ingen forskare där lyckats träffa på hans namn. Ändå är födelse och dopböcker, husförhörslängder m.m. från den tiden förda med minutiös noggrannhet. Varför saknas just detta namn? Ja, därmed är man inne på forskaregåtan.

Varje Sherlock Holmes på Landsarkivet ger till slut upp: det är som att leta efter en nål i en höstack. Ingen William Matson i konfirmandförteckningarna, ingen i in- och utflyttningslängder i hela mellersta Bohuslänns kustland. Mitt hopp att finna honom i någon

mönstringsliggare gäckades också. Kanske han blev inskriven på Marstrands sjömanshus 1864 – liggaren börjar först 1865!

Att slå i gamla tidningslägg lönar sig heller inte. I varje svensk tidningsnotis i samband med hans konsulsutnämning och bortgång uppgavs han vara född i Lysekil. I en kort rapport till G-P 1908 från en korrespondent i San Francisco, där svenskkolonins tillfredsställelse över utnämningen noteras, omtalas likaledes att den nye konsuln föddes i Lysekil. Men varför letar man då förgäves efter William Matsons namn i de i komplett skick bevarade församlingsböckerna för Lysekil?

Under tjänstgöring som G-P:s USA-korrespondent tog jag tillfället i akt att bedriva även en del Matson-forskningar i San Francisco och Honolulu. Intressant nytt material framkom om bohussläktens märkliga livsgärning, men ingenting om hans ursprung. Hans dotter, Mrs. Roth, kunde inte ge mig någon ledtråd – bland faderns efterlämnade papper finns inga dokument från Sverige, förklarade hon.

FÖRSTA PUZZLEBITEN fann jag nyligen i Stockholm. Eftersom Matson var svensk konsul, kunde det kanske löna sig att forska i utrikesdepartementets arkiv. – Det lönade sig! Det var inte bara så, att denne temperamentsfulle kraftkarls bild klarnade tack vare en och annan rad i mängden av skrivelser, brev och telegram. I en dammig dokumentskapsel – säkerligen icke öppnad sedan 1920-talet – fanns också en levnadsbeskrivning av William Matson själv! Nåja, levnadsbeskrivning är tyvärr litet för mycket sagt. En formell rapport 1906, skriven på Matson Navigation Co:s brevpapper på diktamen av en chef, som tydligen hade bråttom, med knapphändiga och ganska vaga biografiska data. icke förty: detta är över huvud taget det första direkta spår som någon kommit på i denna långvariga forskarejakt.

Först några ord om detta 60 år gamla brevs bakgrund.

En konsekvens av 1905 års upplösning av unionen Sverige–Norge var, att den dittillsvarande honorärkonsuln i San Francisco måste ersättas, eftersom han var norrmann. Efter många om och men blev 1906 William Matsons kandidatur aktuell. Sveriges minister i Washington Anton Grip hade tillskrivit redaren med förfrågan om denne var intresserad och fick ett jakande svar. Det föranledde ministern att anmoda Matson att sända honom en redogörelse för sin nuvarande ställning, relationer med Sverige, födelseort m.m. så fort ministern mottagit Matsons svarsbrev skyndade han sig att vidarebefordra detta till Stockholm jämte sin entusiastiska rekommendation:

F.d. Kapten Matson är en af de mest ansedda svenskar i Förenta Staterna; det torde därför anses särdeles lämpligt, att just han utnämnes till svensk konsul i San Francisco, där ju för öfrigt knappast någon annan svenskfödd kandidat finnes. Hr Matson anses vara en mycket förmögen man; såsom vid föregående tillfälle anförds, anses hans förmögenhet uppgå till minst 500 000 dollars.

Ministern, som tydligen kände sina pappenheimare i Stockholm, slutar med att framhålla, att det för Matson säkert inte spelar någon roll att kontorsbidraget för den oavlönade honorärkonsuln bara blir 1 000 kr! I den bistra stämningen efter unionsupplösningen hade anslaget nedskurits från 5 000 kr...

William Matsons brev till ministern är skrivet på engelska. I översättning:

115

Bil. L. Washington, No. 212/06.

Matson Navigation Company

14 Jan 1906

142 STUART STREET

CODES:
A. B. C. 5TH EDITION
WESTERN UNION INTERNATIONAL

SAN FRANCISCO, CALIF., June 13, 1906

A. Grip, Minister of Sweden,
Washington, D. C.

Dear Sir:-

Replying to your esteemed letter of June 1st:

Would say that my recollections of Sweden are only those received while a boy. I was born near Lysekil in the interior of the country. Was left without parents at the age of 5 years. My confirmation took place at the age of between 13 and 14. Left Sweden for the United States at the age of 15 and have remained here since that time. I am an American citizen and understand the Swedish language, but cannot speak it.

From the following list of positions I hold you will see that my time is rather pre-occupied:

President Matson Navigation Co.
President Commercial Petroleum Co.
President Record Oil Company
Director Honolulu Plantation Co.
Director National Oil & Trans. Co.
Director National Ice Company
Trustee Chamber of Commerce
Trustee Juvenile Court
Trustee Chamber of Commerce

Nevertheless, in case of appointment to that honorable position, I will appoint one who is conversant with the Swedish language, has had his education in Sweden and is well known here and will give all the time necessary to the position, under my jurisdiction.

In the recent San Francisco fire I lost all my personal papers among them being documents relative to my place of birth.

Trusting this will meet with your approval I remain

Respectfully yours,

W.M.

Wm. Matson

Detta är det första direkta spåret i en långvarig forskarejakt: ett brev från Matson själv, som G-P:s medarbetare fiskat upp i UD:s arkiv.

San Francisco, 13 juni 1906.

Besvarande Edert ärade brev av 1 juni:

Jag vill framhålla, att mina hågkomster av Sverige endast härrör från min barndom. Jag föddes nära Lysekil i det inre av landet (in the interior of the country). Blev föräldralös vid 5 års ålder. Jag konfirmerades när jag var mellan 13 och 14 år. Reste från Sverige till USA vid 15 års ålder och har förblivit här sedan dess. Jag är amerikansk medborgare och förstår svenska språket, men kan inte tala det.

Som framgår av följande förteckning över mina uppdrag kan Ni förstå, att min tid redan är ganska upptagen:

President Matson Navigation Co. President Commercial Petroleum Co. President Record Oil Company Director Honolulu Plantation Co. Director National Oil & Träns. Co. Director National Ice Company Trustes Chamber of Commerce

För den händelse jag utnämnes till denna hedrande befattning skall jag emellertid som assistent utse en person, som behärskar svenska språket, har fått sin utbildning i Sverige, är väl känd här och som kan ägna all nödig tid åt ärendena under min jurisdiktion.

Vid branden i San Francisco nyligen (jordbävningskatastrofen i april samma år) förlorade jag alla mina personliga papper, däribland dokument rörande min födelseort.

I förhoppning att dessa uppgifter skall tillfredsställa Eder förbliver jag Högaktningsfullt Wm Matson.

DETTA VAR ALLT vad den 56-årige William Matson 42 år efter sin emigration kunde – eller ville? – avslöja om sitt svenska ursprung! Även om han vid det laget nästan hunnit glömma sitt modersmål, borde han väl åtminstone kunnat erinra sig namnet på sin födelseförsamling, tycker man. Eller var det något i samband med sin börd som han inte tyckte angick ens officiella svenska myndigheter? I så fall kom onekligen branden i San Francisco väl till pass – i all synnerhet om han kände till, att originaldokumenten också förstörts, nämligen när en prästgård i hembygden brann...

Men varför begärde inte ministern kompletterande uppgifter av Matson? Kungl.

Utrikesdepartementet har dock i alla tider varit ett starkt byråkratis fäste....

Kan det vara så, att UD med kännedom om Matsons känsliga uppväxtförhållanden lät bli att gräva i hans förflutna? I så fall funnes en chans att få bekräftelse i konfidentiell korrespondens mellan berörda ämbetsmän – somt kommer ju aldrig in i officiella protokoll! Alltså satte sig G-P:s historiedetektivreporter till rätta i Riksarkivets vördnadsbjudande forskaresal. På bordet: travar av delvis topphemliga dokument – särskilt tillstånd krävs! – utgörande riksmarskalken Eric Trolles privatarkiv.

Det visade sig efter träget studerande, att den dåvarande utrikesministern visserligen fått högst intressanta skvallerbrev från bl.a. minister Grip, men tyvärr inget som avhandlade Matson.

Efterlevande till greve Fredrik Wachtmeister, utrikesminister hösten 1905, samt Herman Lagercrantz, minister i Washington 1907–10, har välvilligt forskat i resp. brevsamlingar, men det blev inte napp där heller.

Uppenbarligen fann diplomaterna det inte grannliga att pumpa denne framstående amerikanske medborgare på ytterligare besked om hans personliga förhållanden i barndomen. Till saken hör, att UD den gången befann sig i en svår knipa. Detta

utnämningssak står nämligen för rekordet i trasslighet och otur. Historien har så många drastiska poänger, att den är värd sin egen artikel. Här bara ett par av orsakerna till uppkomsten av många grå hår i Sofia Albertinas palats och dess filial i Washington. Dit skallade vredesåskor ända från San Francisco, ty svenskarna där var förgrymmade över att den förutvarande, norskfödde konsulns son provisoriskt fungerade. Från början var många kandidater kallade, men de backade ut när regeringen sänkte konsulatsanslaget till futtiga 1 000 riksdaler. Äntligen fick minister Grip korn på en lämplig man, som han varmt rekommenderade. Men lyckligtvis hann den tilltänkte konsuln inte bli utnämnd, innan han avslöjades – som förskingrare... Stackars minister!

Undra på att glädjen vart stor på legationen, när själve svenskhövdingen i Kalifornien efter flera påstötningar förklarade sig villig. Man må inte förtänka minister Grip, att han med Matsons brev i sin hand bestämde sig för att inte ev. irritera San Francisco-pampen med flera formaliteter. Det var ju också bråttom – från Stockholm hade kommit otåliga påminnelser. Besinna dessutom, att vid denna tid var långresor i USA mycket tidsödande och kostsamma. Av akterna framgår, att kommunikationerna mellan Washington och San Francisco uteslutande sköttes per brev och, någon enstaka gång, telegram.

När Matson på våren 1908 – sedan han i sista momangen velat backa ut! – äntligen utnämndes, bestämde sig UD för enkelhetens skull för att låta honom vara född i Lysekil! "Nära Lysekil i det inre av landet" låter onekligen inte vidare officiellt... Den felaktiga uppgiften befordrades till den svenska pressen. Och vad mera är: Matson själv deklarerar också i fortsättningen för intervjuare och andra, att Lysekil är hans födelsestad! Ett kriterium är den förut omnämnda G-P-rapporten från San Francisco 1908. Matson-rederiets egna historiografer, bl. a. John E. Cushing som var rederichef på 50-talet, har samma besked, tydligen emanerande från grundaren själv.

Men långt innan det avgörande beviset nu framlägges av G-P, har samvetsgranna hembygdsvetenskapsforskare sagt ifrån, att William Matson inte kan ha varit född i Stångenäsets huvudstad. En av dessa är Lysekilspostens redaktör Knuth Hansson, som konstaterade att mannen inte, finns upptagen i kyrkoböckerna för Lysekil, och samma gäller grannsocknarna. MAN MÅSTE UTGÅ från att födelsedatum 18 oktober 1849, är korrekt. En mer lokalpatriotisk än kritiskt sinnad arkivspanare har fiskat upp "den rätte" Matson i Mollösund – född 1837! Sådan "forskning" har med förlov sagt Mollösund inte PR-bruk för, I någon församling "nära Lysekil i det inre av landet" bör således dess herde i slutet av oktober anno 1849 med sirlig skrift ha registrerat gossebarnet i födelse- och dopboken. Men vilken församling var det?

"Hoppet är det sista som överger människan", som de persiske vise brukade säga. Alltså satt G-P:s utsände luntgenomplöjare efter stockholmsutflykten dag efter dag på Landsarkivet i Göteborg – liksom så många Matsonforskare före honom. Men på grund av UD-brevets avslöjande av Matsons dimmiga hågkomster om sin barndom inventerades en rejält tilltagen bit av kust- och inland. Resultat: I följande 25 församlingar, vars födelse- och dopböcker för ifrågavarande tid är bevarade, finns ingen William – eller Vilhelm – Matson antecknad från januari 1849 t o m. december 1850:

Bokenäs, Brastad, Bro, Bärfendal, Dragsmark, Foss, Gullholmen, Hede, Herrestad, Håby, Högas, Kungshamn, Krokstad, Käringön, Lysekil, Lyse, Långelanda, Mollösund, Morlanda, Myckleby, Sanne, Skredsvik, Svarteborg, Ståla och Torp,

Ett enda människobarn kom till världen i dessa 25 socknar 18 okt. 1849, och det var en flicka i Morlanda..,

Konklusionen är, att William Matson föddes i en av de församlingar, vars arkiv eldhärjats, till vilka vi strax skall återkomma.

– Men han föddes likafullt i Bro! Så säger den ambitiösa hembygdsforskaren Sven Rydstrand i Brodalen. I sin, f.ö. i många avseenden förtjänstfulla bok om Stångenäs hävdar han, att William Matsons vagga stod i en stuga på Vase säteri. Att barnet inte skrevs in i kyrkoboken förklaras med att modern var en tillfällig tjänsteflicka hos prostinnan Kamp. För att socknen skulle slippa från understöd gjorde både präster och kommunalmän allt för att få iväg sådant folk, säger Rydstrand. Han menar, att traditionen i Bro är bevis nog.

Men själva de gamla folianterna gendriver denna hypotes! Säg vad man vill om Bohusläns schartauanska präster för hundra år sedan, så må de frikännas för anklagelsen att ha tummat på sin ämbetsplikt för att behaga mäktiga sockengubbar. Av just de anförda kyrkoböckerna framgår, att de ingalunda nonchalerade ogifta mödrar. Efter tidens sed skrives "Oäkta" efter barnets namn, och ibland antecknas separat: "Modern skriftad och absolverad." Om en änka i Herrestad upplyses: "Undergått enskild skrift och betalt böter 32 skilling banco".

Anbelangandes synden i Bro församling ser statistiken ut så här: 1848: 3 "oäkta" av 79 nyfödda, 1849: 4 av 85, 1850: 2 av 79. Mödrarna är omväxlande hemmadöttrar – för vilka socknen ju inte stod understödsrisk – och pigor. Av särskilt intresse i sammanhanget är, att 1852 registrerar prästen en ogift moder som "lösdriverska, piga"!

Och vad sägs om att pigan Carolina Andreasdotter, vars "oäkta" dotter skrevs in i kyrkoboken 1848, hörde hemma på Luten, som – märk väl! – lyder under Vese...

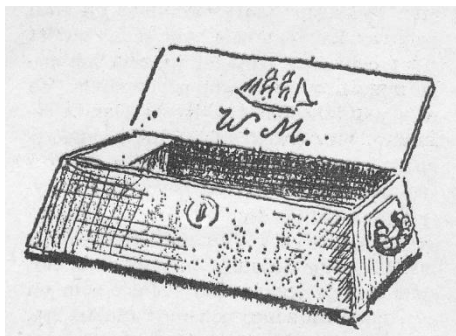
Summa summarum: I Bro, liksom annorstädes i Bohuslän, smusslades inte med folkbokföringen!

GUSTAF THORDÉN har faktiskt också dragit sitt strå till forskningsstacken. Han uppvaktades om bidrag till restaureringen av den utpekade stugan på Vese, vilket föranledde honom att skriva till Matsons dotter, Mrs. Roth, och fråga henne hur det förhöll sig. Svarebrevet, daterat 29 dec. 1962, lyder i översättning:

--- • *Min fader föddes 18 oktober 1849 i "Braastad". Jag vet inte hur långt det är från Vese, Bro. Min fars föräldrar dog när han var en liten pojke, och han rymde till sjöss och kom till Amerika.* --- •

Födelsedatum bekräftas alltså även av dottern. Att Matson rymde var en nyhet.

Identitetspapper hemifrån hade han ju dock enligt sitt eget besked, tills de förintades i San Francisco-branden 1906.

Och vad "Braastad" beträffar – ja, även i Brastads kyrkoböcker söker man som redan nämnts förgäves efter William Matson. Givetvis har han själv nämnt namnet på denna socken för dottern – kanske han berättade, att han vistats där i ett fosterhem.

"Traditioner" är inte alltid äkta. I det här fallet är det sannolikt att de uppkommit på senare tid, under intryck av hembygdsforskarnas energiska spaningar. Det märkliga är nämligen, att tidningsnotiserna om Matsons

död 1917 passerade oanmärkta, trots att Lysekil konsekvent uppgavs som hans födelseort! 16 okt 1917 står nyheten att läsa i G-P och GHT. Sistnämnda notis saxades av Bohusläningen 18 och av Nya Lysekils-Kuriren 20 okt. Men man bläddrar förgäves genom dessa tidningar under de närmast följande veckorna: ingen rättelse! All tidningsmannarfarehet säger en, att om någon känt till rätta förhållandet i ett så märkligt fall som detta, skulle det ha kommit

fram via lokalkorrespondenter eller insändare. Men uppenbarligen fanns ingen kvar som mindes den fattige, föräldralöse pojken 52 år efter att han drog ut i världen.

Nej, gåtans lösning är, såvitt jag förstår, att William Matson föddes i någon av de församlingar, vars arkiv spolierats. Till stor sorg också för andra än just Matson-forskare eldhärjades prästgården i Tegneby 1870, i Tossene 1898 och i Kville 1904. Konsekvensen är, att födelse- och dopböcker saknas för Askum, Bottna, Kville, Röra, Svenneby, Tegneby och Tossene, I en del fall räddades husförhörslängder, konfirmationsböcker m.m., men dessa ger ingen ledtråd.

”Nära Lysekil i det inre av landet” ... – skall vi chansa på Askum, halvannan mil fågelvägen från Lysekil i hjärtat av Sotenäset?

Men för all del: Vänta med att sätta upp minnestavlan!

DNA William Matson

Följande släktutredning presenterades muntligt vid Sällskapet Strömstiernas årsmöte 3 mars 2018

Den 11 oktober 2017, på dagen 100 år efter hans död kunde nu levande ättlingar till skeppsredaren i Kalifornien, där kallad William Matson, död 11 oktober 1917, få besked om hans rätta identitet och hans anor i Sverige.

Detta arbete gjordes av Eric Alexandersson och Harriet Hogevik i samarbete med släktforskaren Mats Ahlgren och för familjen Matson, Paul Matson Stewart i USA. Mats Ahlgren kommer att skriva om detta, bl.a. på sin DNA-blog och Paul Stewart underrättar berörda i USA samt beskriver hans liv och gärning "over there".

Då många tidigare letat efter honom enligt personuppgifter från 1900-talet utan att hitta honom var det uppenbart att troligen såväl namn som födelsetid hade ändrats under livets gång.

Ett antal DNA-träffar, efter provtagning i regi av Sällskapet Strömstierna blev utgångspunkten för ett systematiskt letande efter en man som lämnat trakten efter att ha blivit föräldralös vid fem års ålder. I våra trakter var det inte ovanligt att man gick till sjöss och sen tappade kontakten med hemorten, ofta utan att anmäla flyttning och man hamnade då på listan för obefintliga.

Han föddes 19 nov 1847 under Rixö, Brastad (O) som son till Mattias Engelbrektsson och Anna Stina Hansdotter och döptes till Olof Edward (ref 1)

Fadern Mattias Engelbrektsson föddes 28 jan 1820 på Klätta/Klättene, Lyse (O) som son till Engelbrekt Persson och hans hustru Anna Svennungsdotter (ref 2).

Mattias Engelbrektsson dog på Windbräcka/Vinbräcka under Holländaröd, Brastad (O) 18 nov 1852 av brännskada och begravdes i Brastad 21 nov (ref 3).

Modern Anna Stina Hansdotter föddes 3 feb 1820 på Sköllungen, Brastad (O) som dotter till tidigare soldaten, korpral Hans Hansson Gren och hans hustru Johanna Hansdotter (ref 4).

Anna Stina Hansdotter dog på Windbräcka/Vinbräcka under Holländaröd 18 jan 1853. Ingen dödsorsak finns angiven. (ref 5)

Olof Edvard Mattiasson/Mattsson konfirmerades 30 aug 1863 i Bro med första nattvardsgång i Brastad 6 sept. samma år (ref 6).

Den 9 jan 1866 hade han just svurit eden som sjöman och mönstrade som 18 år gammal kock på skonerten Elisabeth med hemmahamn i Lysekil och befälhavare Nils Hansson Lycke. Destinationen var London och när fartyget senare återkom till Sverige fanns inte Olof Edvard Mattsson med (ref 7).

Första gången han röstar i USA är 1871 och då uppger han åldern 24 år (ref 8).

År 1878 förrättades bouppteckningen efter farfadern f.d. torparen och muraren Engelbrekt Persson som dött 1877 på Kvarnbacken under Nöteberg, Brastad (O). Här anges att sonsonen Olof Edvard har avrest till sjöss för mer än tio år sedan och att hans vistelseplats därefter var okänd. Förrättningen hade kungjorts i häradets kyrkor (ref 9)

År 1879 flyttas han i kyrkböckerna från Öнна, Brastad (O) till Brastads lista för obefintliga. Även i tidigare husförhörslängder har angetts att han varit till sjöss flera år (ref 10).

I folkräkning i USA/US census 1910 anges hans ankomstår till USA vara 1866 (ref 11).

Slutsats: Ovanstående identitet stämmer väl med de DNAmatchningar som har influerat till hans sammanlagt fem olika testade ättlingar samt övriga omständigheter stämmer väl med vad han under sin livstid berättade.

I många andra, senare dokument har namnet William Matson och födelsedatum 18 okt 1849 förekommit. Hur, när eller varför dessa skillnader uppstått ligger utanför denna utredning.

Referenser:

1. Födelse- och dopbok Brastad C/4, år 1847
2. Födelse- och dopbok Lyse C/3, år 1820
3. Död- och begravningsbok Brastad C/4, 1852
4. Födelse- och dopbok Brastad C/4, år 1820
5. Död- och begravningsbok Brastad C/4, år 1853
6. Konfirmation Bro DI/1, år 1863
7. Uddevalla sjömanshus
8. Pers meddelande Paul Stewart
9. Tunge, Stångenäs, Sörbygden o Sotenäs häradsrätt, no 11, vårtinget 1878
10. Husförhörslängder Brastad
11. Pers meddelande Paul Stewart